

Abúzus esetén nyitva álló jogorvoslati lehetőségek

„Beszéljünk az abúzusról”

konferencia, Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Budapest, 2015.05.21.

**KÉZENFOGVA
ALAPÍTVÁNY**

Dr. Gazi Adrienn, jogi szakértő

Abúzus [szakmai definíció]:

A nemzetközi fogalom meghatározásnak megfelelően abúzusnak tekintünk minden szexuális erőszakot, a családon belüli erőszakot, a kereskedelmi célú kizsákmányolást, az iskolán, intézményen belüli zsarnokoskodást vagy agressziót, az emberkereskedelmet, a fogyatékos személyek, kisebbségek, emigránsok, vagy egyéb hátrányos helyzetű emberekkel szemben történő visszaéléseket egyaránt. **A visszaélés tehát nagyon tágan értelmezett fogalom, így megelőzése és kezelése is árnyalt beavatkozási formákat igényel.**

In: Zolnai Erika (2010) Az intézményi kultúra és a felelősségvállalás szerepe az értelmi sérült emberek biztonságon alapuló intézményi ellátása során Acta Medicinae et Sociologica Vol.I No. I 2010 53-70 (lekt) (A visszaélésekkel kapcsolatos fogalmak) 58. oldal

ABUZUS

ÁLDOZAT

ELJÁRÁS
KEZDEMÉNYEZÉ
S

panasz

feljelentés

kereset

hivatalból

INTÉZKEDÉS,
JOGORVOSLAT

- Gyűjtőfogalom
- Bűncselekményi tényállások (Btk.)
- Személyhez fűződő jogok sérelme (Ptk.)
- Egyenlő bánásmód követelményének sérelme (Ebktv.)
- Alapvető jogok sérelme
- Általános fogalom
- EU szabályok alapján
- Hazai jogszabályok alapján
- Büntetőjog (sértett)
- Polgári jog (sérelmet szenvedett)
- Egyenlő bánásmód (diszkrimináció alanya)
- Mi a relevanciája annak hogy az áldozat fogyatékos személy?
- Speciális igények
- Gondnokság szerepe
- Büntető eljárás kezdeményezése
- Polgári per (személyhez fűződő jogok sérelme esetén)
- Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásának kezdeményezése
- Alapvető Jogok Biztosa
- Áldozatvédelmi intézkedések
- Távoltartás elrendelése
- Szociális intézményben:
 - Panasz intézményvezető illetve fenntartó felé
 - Működést engedélyező szerv szerepe
 - Ellátottjogi képviselő

Büntetendő
cselekmény

Sértett

Feljelentés

áldozatvédelem

Büntetőeljárás

távoltartás

JOGORVOSLAT

Szakmai fogalmak

- Szexuális abúzus
- Szexuális bántalmazás

Bűncselekményi tényállások (Btk.)

- **Az élet, a testi épség és az egészség elleni** (pl.: testi sértés, foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés)
- **Az emberi szabadság elleni** (Pl: Személyi szabadság megsértése)
- **A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni** (Pl.: szexuális kényszerítés)
- **Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni** (Pl.: Kiszolgáltatott személy megalázása)
- **Kapcsolati erőszak**

- **Sértett:** A bűncselekménnyel sértett vagy veszélyeztetett jog jogosultja
- **Magánindítvány:** bizonyos esetekben csak a sértett tehet lépéseket annak érdekében, hogy eljárás induljon (Pl.: szexuális kényszerítés (ae) szexuális erőszak (ae) szeméremsértés (ae))
- **Gondnok (törvényes képviselő) szerepe** – a gondnokolt képviselőt ellátja
- **Gyámhivatal szerepe**
- **Támogató szerepe** (eljárás során támogat)

- **Feljelentés**
- áldozatvédelmi referens: kiemelt figyelmet fordít a fogyatékkal élő áldozatokra
- **Büntetőeljárás szakaszai:** a nyomozás és a bírósági eljárás
- **Terhelt:** Akivel szemben a büntetőeljárás megindul az a **terhelt**, aki a nyomozás során **gyanúsított**, a bírósági eljárásban **vádlott**, a jogerős elítélését követően **elítelt**
- **Védő: ügyvéd**

Áldozatvédelem:

mindenképpen szükséges a büntetőeljárás megindítása.

A támogatás formái: az áldozatsegítő szolgáltatás (érdekérvényes, jogi segítségnyújtás, pénzügyi segély), valamint az állami kárenyhítés. (Ástv.4. §)

Távoltartás: A távoltartás a terhelt a köteles a meghatározott lakást elhagyni, a meghatározott személytől magát távol tartani etc.

A vádlottat elítélik vagy felmentik

Kártérítési igény külön, Polgári perben érvényesíthető!!!

Személyhez
fűződő jogok
séreleme

A jogsértés
alánya

Polgári per

Jogorvoslat

különösen

- ✓ **az élet, a testi épség és az egészség megsértése;**
- ✓ **a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése;**
- ✓ **a személy hátrányos megkülönböztetés e etc.**

- ✓ **Akit személyiségi jogában megsértenek bírósághoz fordulhat jogai érvényre juttatása érdekében**
- ✓ **A felperes:**
A polgári per azon szereplője, aki a pert keresetével megindítja, ő az ügy ura. Ő határozza meg, hogy milyen tényekre alapította, milyen jogalapon, kivel szemben milyen bírósági döntést kér.
- ✓ **a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy a személyiségi jogai védelmében önállóan felléphet.**
- ✓ **A cselekvőképtelen személyiségi jogainak védelmében törvényes képviselője léphet fel.**

- ✓ **A polgári peres eljárás, melyben a bíróság a személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatos vitákat kérelemre elbírálja**
- ✓ **Fő előnye, hogy alkalmas lehet a személyiségi jogok megsértése alapján keletkezett minden vagyoni és nemvagyoni kár kompenzációjára**
- ✓ Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján - az elévülési időn belül - **az eset körülményeihez képest követelheti**
 - a) a **jogsértés megtörténtének** bírósági megállapítását;
 - b) a jogsértés **abbahagyását** és a jogsértő **eltiltását** a további jogsértéstől;
 - c) azt, hogy a jogsértő **adjon megfelelő elégtételt**, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;
 - d) a **sérelmes helyzet megszüntetését**, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását (...) (etc.)
- ✓ **Sérelemdíj**
Akit személyiségi jogában megsértenek, **sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért**. A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.
Kártérítési felelősség (Ptk. 2:53. §)
Aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően kárt szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől kárának megtérítését.
Ptk. 2:52. §

Diszkriminatív magatartások

A diszkrimináció alanya

Eljárás kezdeményezés az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt

Lehetséges jogorvoslat

„magatartás, intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás, gyakorlat

(együtt: rendelkezés)“

- ✓ Közvetlen hátrányos megkülönböztetés
- ✓ Közvetett hátrányos megkülönböztetés
- ✓ Zaklatás
- ✓ Megtorlás
- ✓ Jogellenes elkülönítés

Speciális területek: lakhatás, foglalkoztatás, szociális ügyek és egészségügy, oktatás és képzés, áruk és szolgáltatások

Nem valósul meg diszkrimináció:

- ✓ Családi, hozzátartozói viszonyok
- ✓ Jogszabályok
- ✓ A törvényben meghatározott mentesülési feltételek

Védett tulajdonság Pl.:

- ✓ Értelmi fogyatékkal élő, halmozottan sérült, autista személyek
- ✓ Családtagjaik, közeli hozzátartozóik

Az egyenlő bánásmód megtartására köteles:

- ✓ Közigazgatási szervek, rendőrség etc. ,
- ✓ Oktatási, szociális, kulturális intézmények,
- ✓ Munkáltatók
- ✓ Közszolgáltatók
- ✓ Üzletek, bankok, vendéglátó ipari egységek, egyéb szolgáltatók stb.

Gondnok/Támogató szerepe!

- egyéni vagy
- közérdekű igényérvényesítés
- Egyezségkötésre lehetőség van.

- ✓ **jogsértés felszámolása**
- ✓ **nyilvánosságra hozatal**
- ✓ **bírság**

- ✓ **kártérítés nem igényelhető!!!**

Alapvető jogok sérelme

- ✓ alapvető jog sérelme vagy a
- ✓ annak közvetlen veszélye

Pl.: az ellátottak alapvető jogait súlyosan sértő körülmények - embertelen körülmények, folyamatos megaláztatások és fenyegetések között gondozzák az értelmi fogyatékosokkal élő lakókat

Érintett

Az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság (pl. közigazgatási szerv, közszolgáltatást végző szerv) tevékenysége vagy mulasztása az alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Gondnok/Támogató szerepe!

Alapvető Jogok Biztosa eljárásának kezdeményezése

Eljárás kezdeményezés:
Feltétele: a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Hivatalból is jogosult vizsgálatot indítani!
(Pl: AJB-1366/2015. számú ügy)

Lehetséges jogorvoslat

- ✓ *Kivizsgálja a problémát*
- ✓ *A feltárt alapvető joggal összefüggő visszásság orvoslása érdekében intézkedést kezdeményez*
- ✓ *Javasolhatja az Országgyűlésnek jogszabály megváltoztatását is*
- ✓ *Etc.*

Intézményi
jogviszonnyal
összefüggő jogok
séreleme

Érintett

Széles körű panasztételi,
jogorvoslati lehetőség

Intézkedések a
Sérelmezett
helyzet
megszüntetésére
érdekében

Az ellátotti jogokról a Szocvtv. 94/E-94/J. §-ai szólnak, melyek körén belül kiemelkedő jelentősége van

- ✓ az élethez, emberi méltósághoz való jognak
- ✓ testi épséghez, testi-lelki egészséghez való jogoknak (Szt. 94/E. § (4) bek.).

✓ **Panasz kivizsgálása**

intézményvezető felé panasz: 15 napon belül köteles a panasztevőt írásban értesíteni a panasz kivizsgálásának eredményéről

Amennyiben az intézményvezető határidőben nem intézkedik, vagy a panasztevő nem ért egyet az intézkedéssel, az intézkedés kézhezvételétől számított nyolc napon belül

fenntartóhoz fordulhat jogorvoslattal: az ellátotti jogok séreleme a *fenntartó* kivizsgálhatja a panaszban foglaltakat, és intézkedéseket tehet az intézményvezető irányába azok megszüntetése érdekében.

✓ **Segítségnyújtás jogok érvényesítésében**

az ellátást igénybe vevő számára az *intézményvezető* segítséget nyújt a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervek megkeresésében

szükség esetén az intézményvezető értesíti az ellátott törvényes képviselőjét, vagy az ellátottjogi képviselőt az ellátott jogainak gyakorlásához szükséges segítségnyújtás céljából.

✓ **A működést engedélyező szerv** szociális igazgatási bírságot szabhat ki a fenntartóval, a jogsértés során a fenntartó nevében eljáró személlyel, illetve a szociális szolgáltató, intézmény vezetőjével szemben, ha a fenntartó, illetve a szociális szolgáltató, intézmény az **ellátottak szociális törvényben biztosított valamely jogát megsérti,**

- ✓ ha az ellátottak, törvényes képviselőik, illetve az ellátotti érdek-képviselői szervek felé fennálló tájékoztatási, bejelentési kötelezettséget megszegik,
- ✓ az ellátottat vagy az ellátotti érdekképviselői szervet akadályozzák jogai gyakorlásában, illetve abban, hogy a működést engedélyező szervhez, más hatóságához vagy az ellátottjogi képviselőhöz forduljon,
- ✓ vagy a szociális szolgáltató, intézmény vezetője, illetve a fenntartó a panaszt határidőben nem vizsgálja ki. (Szocvtv. 92/L. § (1) bekezdés)

jogszabályok:

- ✓ 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- ✓ A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.)
- ✓ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/29/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
- ✓ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (Be.)
- ✓ Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- ✓ 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról
- ✓ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (Ebkvtv.)
- ✓ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
- ✓ 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról
- ✓ 2013. évi CLXV. törvény a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről
- ✓ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- ✓ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szocvtv.)
- ✓ 14/2012. (VII. 30.) Korm. rendelet az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központtról
- ✓ A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény
- ✓ A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013.(X.24.) Korm. rendelet (Sznvr.)
- ✓ 2/2013. (I. 31.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól

Köszönöm a figyelmet!

